

ПОДАТОК НА ДОДАНУ ВАРТІСТЬ: АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ОБЛІКУ РОЗРАХУНКІВ ТА ЗВІТНОСТІ

VALUE ADDED TAX: THE RELEVANT ACCOUNTING AND REPORTING ISSUES

УДК 336.226.222

DOI: <https://doi.org/10.32782/dees.10-22>

Єрмолаєва М.В.

к.е.н., доцент,
професор кафедри обліку
і оподаткування,
Полтавський державний аграрний
університет

Лега О.В.

к.е.н., доцент,
професор кафедри обліку
і оподаткування,
Полтавський державний аграрний
університет

Канцедал Н.А.

к.е.н., доцент,
завідувач кафедри обліку
і оподаткування,
Полтавський державний аграрний
університет

Yermolaeva Maryna

Poltava State Agrarian University

Leha Olha

Poltava State Agrarian University

Kantsedal Nataliya

Poltava State Agrarian University

У статті узагальнено особливості обліку розрахунків з бюджетом за податком на додану вартість, зокрема сутність, нормативне забезпечення (в розрізі п'яти рівнів), ставки, порядок визнання податкового кредиту та податкового зобов'язання, алгоритм розрахунку суми податку на додану вартість, яка підлягає сплаті до бюджету та облікове забезпечення таких розрахунків. Акцентовано увагу на проблемних аспектах блокування податкових накладних, узагальнено критерії ризикованості як складової автоматизованого моніторингу податкових накладних (щодо сумнівних (фіктивних) дій платника (вчинених чи невчинених) та сумнівних (фіктивних) платників). За результатами проведених досліджень було запропоновано ряд пропозицій щодо вирішення визначених проблем, зокрема, вдосконалення внутрішньої регламентованих документів, що регулюють організацію обліку податкових розрахунків, впровадження додаткових синтетичних та аналітичних рахунків, вдосконалення первинних документів та звітності, впровадження нових форм аналітичних документів тощо.

Ключові слова: податок на додану вартість, облік, бюджет, податкові розрахунки, розрахунки з бюджетом, розрахунки за податками та платежами, ставки податку.

Accounting and control of settlements on value added tax are important and fundamental for business entities. VAT has a significant impact on the financial condition and financial results of business entities. It is connected with payment of the tax at acquisition of material values, payment for fulfillment of works or received services and receipt of this tax on accounts of economic entities carrying out realization of goods, works, and services. The article summarises the peculiarities of accounting of settlements with the budget on value added tax, in particular, the essence, regulatory support (in the context of five levels), rates, the procedure for recognition of tax credit and tax liability, the algorithm for calculating the amount of value added tax payable to the budget and accounting support of such settlements. The dynamics and structure of the value added tax in the revenues of the consolidated budget of Ukraine for 2014–2022 and as of 01 October 2023 have been analysed. It has been established that the value added tax is one of the main fiscal instruments for financing the State Budget of Ukraine. The opinion of scientists and practitioners on the issue of accounting of settlements with the budget on value added tax in recent years has been studied. Recent publications covering various scientific views on tax collection have been reviewed and the range of issues that have been researched widely enough and partially. The analysis of scientific research and systematisation of scientists' and practitioners' views on problematic issues of accounting for value added tax settlements has been carried out. The significance of tax invoices in determining the tax credit is noted. Attention is focused on problematic aspects of blocking tax invoices, the criteria of riskiness as a component of automated monitoring of tax invoices (concerning doubtful (fictitious) actions of the payer ((performed or not performed) and doubtful (fictitious) payers) are generalised. Based on the results of the conducted research, a number of recommendations were proposed to solve certain problems, in particular: improvement of internally regulated documents governing the organisation of accounting of tax settlements, introduction of additional synthetic and analytical accounts, improvement of primary documents and reporting, introduction of new forms of analytical documents, etc.

Key words: value added tax, accounting, budget, tax settlements, settlements with the budget, settlements on taxes and payments, tax rates.

Постановка проблеми. Національне податкове законодавство дотепер є достатньо складним і характеризується частими змінами. Система оподаткування ставить перед суб'єктами підприємницької діяльності все більш складні питання, які потребують раціонального підходу і новаторських рішень. Працівникам облікової служби підприємства необхідно постійно адаптуватись до нових змін, оскільки неврахування нововведень при складанні звітності підприємства може викликати проблеми з поданням її до відповідних державних органів. Несвоєчасне, чи невірне надання інформації може спричинити збитки, чи навіть банкрутство підприємства [1]. Особливу проблему в останні роки становлять суперечливі питання та недоліки в обліку і відображенні у звітності податкового кредиту та податкового зобов'язання з ПДВ. Зазначене зумовлює актуальність проведених досліджень та необхідність систематизації

існуючих підходів з окресленої тематики, визначення перспективних напрямків досліджень обліку розрахунків з бюджетом за ПДВ.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження обліку розрахунків із бюджетом за податками та платежами знайшла висвітлення у працях таких вітчизняних науковців, як Білобровенко Т.В., Бурова Т.А., Малишкін О., Новосельська Л.І., Огічук М.Ф., Очеретько Л.М., Плахтій Т.Ф. та ін.

Вивченням проблем аудиту та внутрішнього контролю розрахунків за ПДВ займалися такі вчені: Бутинець Ф.Ф., Бутинець Т.А., Давидов Г., Калюга Є.В., Кулаковська Л.П., Кучерява Д., Мєліхова Т.О., Петрик О., Піча Ю.В., Савченко В.Я., Усач Б.Ф. та інші.

Проте низка питань досі залишається недостатньо вивченою, що зумовило актуальність даного дослідження.

Постановка завдання. Метою написання статті є вивчення проблемних питань щодо обліку розрахунків за податком на додану вартість, а також визначення подальших напрямків дослідження.

Виклад основного матеріалу дослідження. ПДВ є найбільш проблемним та складним з точки зору обліку та адміністрування. На жаль, як показує практика, в бухгалтерському обліку розрахунків з ПДВ виникає багато питань, непорозумінь та неузгодженостей щодо правильності застосування норм, визнання податкових зобов'язань та податкового кредиту, порядку їх визначення та сплати. Від правильності організації та досконалості методики аудиту податків і розрахунків з бюджетом залежить ефективність здійснення податкових розрахунків на підприємствах та запобігання порушень чинного законодавства. Тому ефективно застосування ПДВ, акцентування уваги на особливостях справляння, управління податковими платежами та вдосконалення обліку і контролю в податковій системі мають велике значення.

Податковим кодексом передбачено застосування загальної та спрощеної систем оподаткування. Суб'єкти підприємницької діяльності самостійно обирають систему оподаткування за якою вони будуть сплачувати податки.

Загальну систему оподаткування можуть обирати будь-які юридичні особи незалежно від їх розміру, кількості працюючих, виду діяльності.

Загальна система передбачає сплату податку на прибуток підприємства, який визначається як різниця між доходами і витратами звітного періоду. Крім того, суб'єкт підприємницької діяльності може бути зареєстрованим платником ПДВ, сплачувати акцизний податок та інші податки та обов'язкові платежі, передбачені діючим законодавством.

Спрощену систему оподаткування було запроваджено для зменшення податкового навантаження на малий та середній бізнес. При цьому було введено Єдиний податок, застосування якого не передбачає сплату податку на прибуток. Спрощена система передбачає оподаткування доходу (виручки) та сплату окремих податків та обов'язкових платежів.

ПДВ відноситься до категорії непрямих податків, який включається у ціну продукції, робіт товарів, послуг і його сплачує кінцевий споживач.

За даними Мінфіну України вагома частка дохідної частини державного бюджету припадає на надходження від сплати ПДВ – рис. 1.

Розрахунки за ПДВ виникають на всіх стадіях процесу купівлі-продажу і, відповідно, адміністрування зазначеного податку є одним з найскладніших. Згідно з статтею 14.1.178 Податкового кодексу України (далі – ПКУ) «податок на додану вартість – непрямий податок, який нараховується та сплачується відповідно до норм розділу V цього Кодексу» [3].



Рис. 1. Динаміка структури сплати ПДВ у доходах зведеного бюджету України за 2014–2022 рр. та станом на 01.12.2023 р., %

Джерело: узагальнено на підставі [2]

Для розуміння сутності ПДВ слід з'ясувати основну термінологію, що передбачена ПКУ щодо цього податку. Так, згідно з ст. 14.1.156¹ ПКУ «податкове зобов'язання (далі – ПЗ) – загальна сума податку на додану вартість, одержана (нарахована) платником податку в звітному (податковому) періоді, та/або сума коштів, сформована за рахунок податкових пільг, що були використані платником податків не за цільовим призначенням чи з порушенням порядку їх надання. Податковий кредит (далі – ПК) – сума, на яку платник ПДВ має право зменшити податкове зобов'язання звітного (податкового) періоду» (ст. 14.1.181 ПКУ) [3].

Порядок розрахунку суми ПДВ для сплати до бюджету прежставлено на рис. 2.

Податковий кодекс України передбачає різні ставки ПДВ для різних операцій, які схематично зображено на рис. 3.

Облік розрахунків з бюджетом за податками та платежами має забезпечувати суворе дотримання нормативно-правових актів, правильність визначення бази оподаткування, розрахунок податкових зобов'язань та складання податкової звітності. Враховуючи часті зміни, податкове законодавство є неповним і потребує перегляду та уточнення.

Нормативне регулювання розрахунків підприємства за ПДВ регулюються нормами податкового кодексу України, інструктивними матеріалами державної податкової служби України, Національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку та іншими нормативними документами. Регламентування процесів нарахування та сплати ПДВ можна умовно поділити на п'ять рівнів. (табл. 1).

На першому рівні відбувається загальне регламентування ПДВ. Податковий кодекс України тлумачить сутність основних термінів, пояснює

порядок визнання податкового кредиту та податкового зобов'язання. На першому рівні відбувається загальне регламентування ПДВ. Податковий кодекс України тлумачить сутність основних термінів, пояснює порядок визнання податкового кредиту та податкового зобов'язання.

На першому рівні відбувається загальне регламентування ПДВ. Податковий кодекс України тлумачить сутність основних термінів, пояснює порядок визнання податкового кредиту та податкового зобов'язання. На другому рівні Державною податковою службою здійснюється регулювання взаємовідносин платників ПДВ. На даному рівні здійснюється регулювання питань по визначенню бази оподаткування ПДВ, віднесення сум до податкового зобов'язання або до податкового кредиту, визначається порядок коригування податкових зобов'язань, застосування різних ставок ПДВ та інші питання.

Третій рівень – це нормативні акти Міністерства фінансів України щодо порядку реєстрації платників ПДВ, внесення до Єдиного реєстру податкових накладних та їх блокування, порядок дій при розблокуванні податкових накладних, тощо.

На четвертому рівні здійснюється нормативне регламентування методики бухгалтерського обліку ПДВ та відображення інформації у бухгалтерській звітності.

П'ятий рівень – це рівень облікової політики безпосередньо платника податків.

Отже, податок на додану вартість є в Україні найбільш нормативно зарегламентованим податком, який має складності в його адмініструванні та визначенні бази оподаткування. Останнім часом з'явилась додаткова проблема – блокування податкових накладних і складнощі з їх

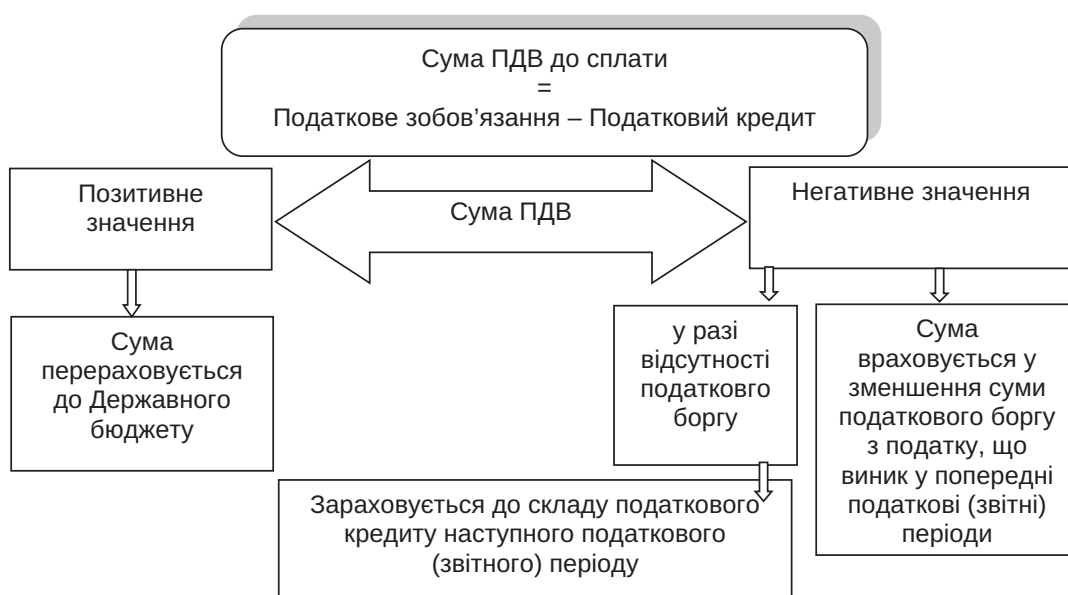


Рис. 2. Порядок розрахунку суми податку на додану вартість до бюджету

Джерело: сформовано авторами

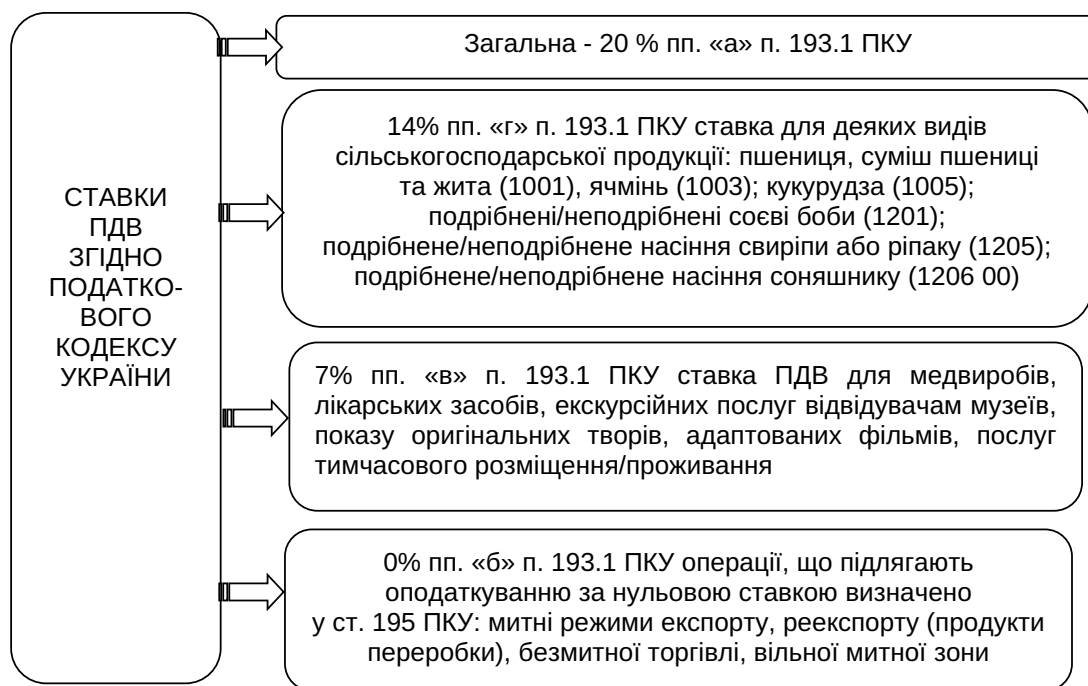


Рис. 3. Ставки ПДВ відповідно до ПКУ

Джерело: узагальнено авторами на підставі [3]

Таблиця 1

Нормативні документи, що регулюють справляння податку на додану вартість в Україні*

Рівень регламентації	Назва нормативного документа
Перший рівень	1. ПКУ № 2755-VI від 2. 12.2010 р. (в редакції від 03.09.2023 р.) 2. ЦКУ № 435-IV від 16.01.2003 р. (в редакції від 05.10.2023 р.) 3. Закон України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» № 996-XIV від 16.07.1999 р. (в редакції від 10.08.2022 р.)
Другий рівень	1. Про окремі особливості застосування положень ПКУ (лист ДПС від 10.01.2022 р. № 227/7/99-00-21-03-02-07). 2. Про окремі особливості застосування положень ПКУ, які починаючи з 01.01.2022 запроваджуються в оподаткуванні ПДВ при здійсненні операцій з постачання тютюнових виробів (лист ДПС від 30.12.2021 р. № 28723/7/99-00-21-03-02-07). 3. Про окремі особливості в частині оподаткування ПДВ (лист ДПС від 15.01.2021 р. № 1142/7/99-00-21-03-02-07)
Третій рівень	1. Про внесення змін до наказу Міністерства фінансів України від 31 грудня 2015 року N 1307 (наказ Мінфін від 17.01.2022 р. № 15). 2. Про внесення змін до наказу Міністерства фінансів України від 14 листопада 2014 року N 1130 (наказ Мінфіну від 07.12.2021 р. № 637). 3. Про затвердження форм та Порядку заповнення і подання спрощеної податкової звітності з податку на додану вартість (наказ Мінфіну від 21.10.2021 р. № 555). 4. Про внесення змін до деяких нормативно-правових актів Міністерства фінансів України (наказ Мінфіну від 01.03.2021 р. № 131). 5. Про затвердження Змін до Положення про реєстрацію платників податку на додану вартість (наказ Мінфіну від 21.10.2020 р. № 629). 6. Про затвердження Змін до Положення про реєстрацію платників податку на додану вартість (наказ Мінфіну від 29.01.2020 р. № 30). 7. Про затвердження порядків з питань зупинення реєстрації податкової накладної/розрахунку коригування в Єдиному реєстрі податкових накладних (постанова КМУ від 11.12.2019 р. № 1165). 8. Про затвердження Порядку прийняття рішень про реєстрацію/відмову в реєстрації податкових накладних/розрахунків коригування в Єдиному реєстрі податкових накладних (наказ Мінфіну від 12.12.2019 р. № 520)
Четвертий рівень	1. Інструкція «Про застосування плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій» № 291 від 30.11.1999 р. (в ред. від 23.07.2019 р.) 2. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 11 «Зобов'язання»
П'ятий рівень	1. Наказ про облікову політику підприємства

Джерело: сформовано авторами

розблокуванням. Якщо податкові накладні блокуються без належної реєстрації, це спричиняє низку проблем для бізнесу.

Діловим відносинам завдається шкода, оскільки постачальники не можуть претендувати на податковий кредит. Спроби повторної реєстрації призводять до ще гірших результатів, оскільки не можна випускати дві накладні на одну й ту саму операцію. У більшості випадків друга накладна не реєструється, що ще більше погіршує ситуацію, а підприємця штрафують. [4].

Результати порівняння результатів роботи СМКОР за квітень 2023 року і порівняла з довоєнним квітнем 2021 року, проведені Южаніною Ніною представлено на рис. 4.

Зважаючи, що кількість платників ПДВ у воєнний час скоротилася, наведені показники роботи СМКОР констатують негативну динаміку. Сума ПДВ на заблокованих ПК/РК у квітні 2021 року склала 1,94 млрд. грн, тоді як у квітні 2023 року – 3,88 млрд.грн (на 100 %).

Податкові накладні, при відправці на реєстрацію, проходять кілька етапів автоматизованого моніторингу критеріїв оцінки ризиків:

1. Відповідність ознакам безумовної реєстрації (накладну виписано «на платника ПДВ» або на пільгову операцію; обсяг постачання до 500 тис. грн на місяць; достатній рівень податкового навантаження; врахування таблиці даних (щодо цієї ознаки, то у квітні 2023 року враховано лише 50% таких таблиць); ПН на сільгосппродукцію мікро- та малого підприємства, ПН на суму, меншу за 5 тис. грн.; РК на суму коригування, меншу за 5 тис. грн.) [6]. Якщо ПК підпадають під бодай одну з ознак безумовної реєстрації вони реєструються у ЄРПН. В такому система моніторингу їх одразу пропускає без перевірки платника ПДВ щодо ризиковості та самої ПН/РК на предмет ризиковості операції.

2. Перевірка критеріїв ризиковості платника ПДВ, наведено в додатку 1 до Порядку № 1165 та узагальнено на рис. 5.

Останній критерії – визнання операцій, здійснених платниками ПДВ, є самим поширеним. Основними причинами включення платників ПДВ до переліку ризикових є: співпраця з ризиковими контрагентами (постачальниками, покупцями); проведення операції, щодо якої у контролюючих органів є сумніви щодо наявності у платника необхідних ресурсів (трудових, матеріально-технічних, фінансових і т.д.); невстановлення факту придбання товарів, відображених у ПН/РК, поданих на реєстрацію за одночасного браку потужностей для їх виробництва, переробки, зберігання тощо [4].

На рис. 6. ілюстративно зображено динаміку визнання ризикованими платників ПДВ.

3. Перевірка платника ПДВ на наявність позитивної податкової історії.

4. Перевірка ризиковості здійснення господарських операції.

Практики виокремлюють низку причин блокування ПК/РК: продаж товару за завищеними цінами чи великими націнками; виробництво товару та його доукомплектування (зупинка в реєстрації у зв'язку з зміною коду товару); розбіжність в одиницях вимірювання (неузгодженість при укладанні договору, вказання різної інформації у первинних документах покупця і продавця [7]. Наприклад, у контрагента-продавця товар вимірюється у літрах, а контрагент-покупець зазначає кілограми). Така ситуація відповідає одному з критеріїв ризикованості, представлених на рис. 5.

Проблемам, пов'язаним зі справлянням ПДВ, присвячена значна кількість наукових публікацій і серед науковців та практиків точиться дискусія.

Т.М. Шульга наголошує на складності адміністрування податків в Україні і, зокрема, ПДВ. Автор зазначає, що дотепер в Україні існують

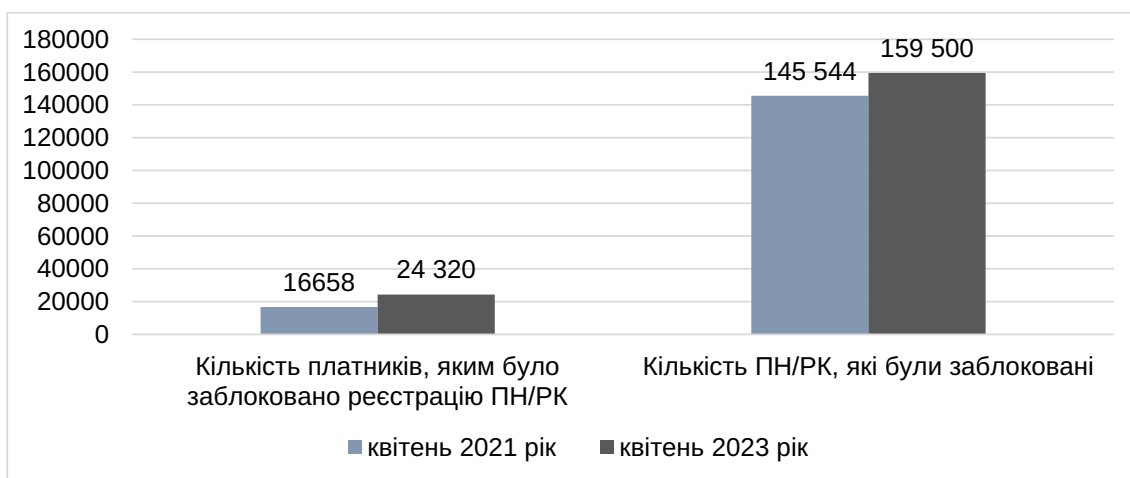


Рис. 4. Динаміка кількості платників та заблокованих податкових накладних*

Джерело: узагальнено на підставі [5]

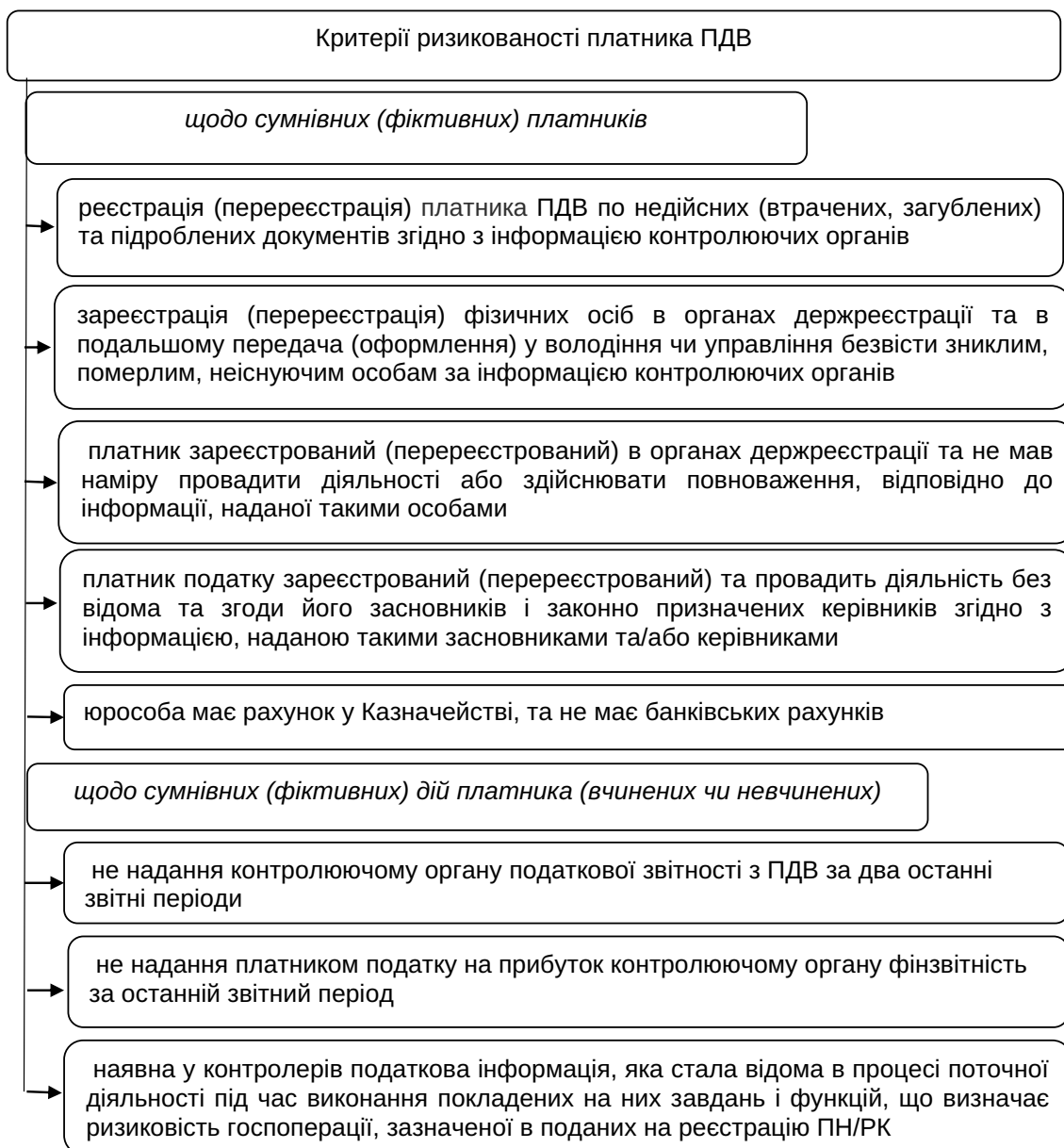


Рис. 5. Критерії ризикованості як складова автоматизованого моніторингу податкових накладних

Джерело: узагальнено на підставі [7]

певні проблеми, які пов'язані з інколи низьким рівнем розуміння і відповідальності платників податків – це, наприклад, заниження бази оподаткування, спроби незаконного отримання відшкодування податкового кредиту з ПДВ, податковий вплив на добросовісних платників податків в разі виявлення їх операцій із сумнівними підприємствами. Автор вважає необхідним подальше запровадження електронної системи адміністрування ПДВ, що надасть можливості чіткіше відслідковувати операції з нарахування і сплати ПДВ [9].

На важливості здійснення контролю за нарахуванням і сплатою ПДВ наголошують Л. Волчанська та Д. Юшковський. Автори зазначають, що аудиту

підлягають процеси визначення сум податкового зобов'язання та податкового кредиту, відповідність затвердженим формам первинних документів, згідно з якими відбувається облікове відображення ПДВ, облік розрахунків з дебіторами і кредиторами. Автори вважають, що контроль має бути як внутрішній – з боку підприємства, так і зовнішній. Науковці також звертають увагу на необхідність зміни підходів до формування змісту і форми податкових накладних і декларації з ПДВ в бік їх спрощення [10].

О. Фоміна досліджує питання управління розрахунків за ПДВ. Автор наголошує на важливості подальшого вдосконалення системи електронного адміністрування ПДВ, оскільки за її допомогою

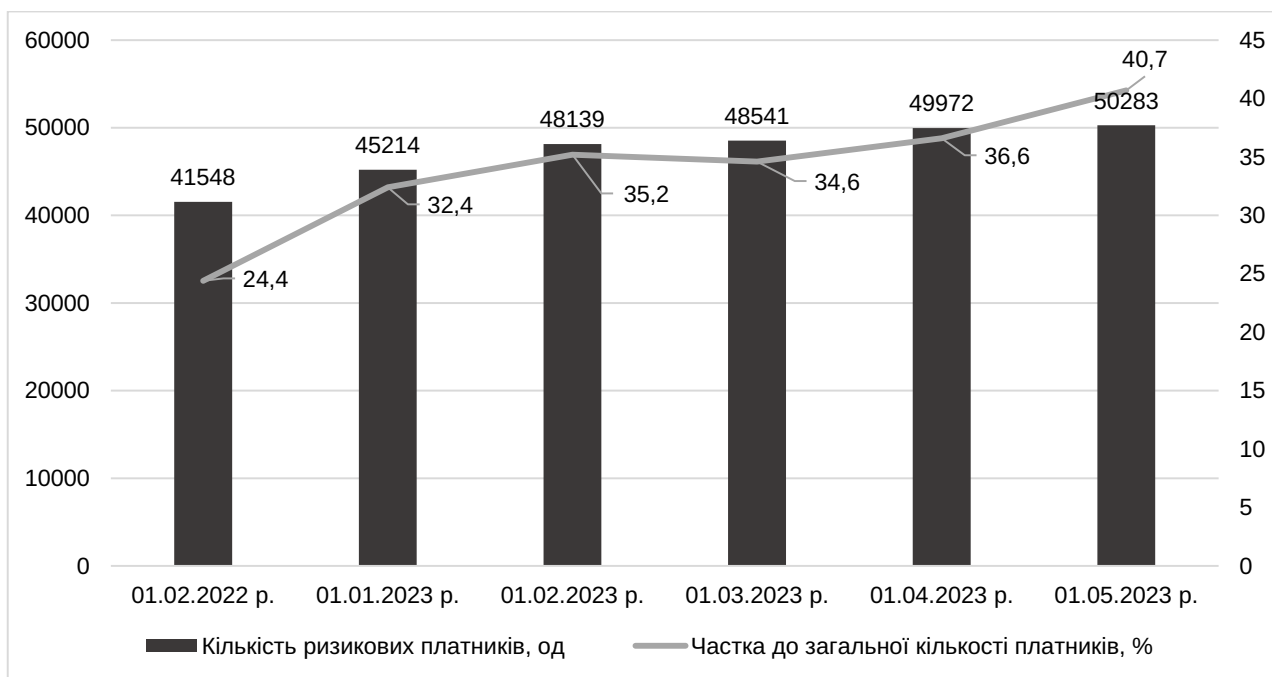


Рис. 6. Динаміка кількості ризикованих платників ПДВ і їх частки до загальної кількості платників

Джерело: узагальнено на підставі [5]

суспільство має можливість здійснювати оперативний контроль за розрахунками за ПДВ. Однією з проблем, що гальмує систему електронного адміністрування, на думку автора є практика блокування податкових накладних, яка потребує негайного перегляду. Крім того, автор наголошує на необхідності модернізації класифікації товарів ЗЕД [11].

О. Подолянчук зазначає, що саме на ПДВ припадає найбільша питома вага в поповненні державного бюджету і саме ПДВ є одним з податків, яким найскладніше управляти, оскільки він містить в собі корупційну складову з точки зору бюджетного відшкодування податкового кредиту. Автор вважає необхідним удосконалення методів первинного обліку ПДВ, порядку реєстрації податкових накладних і виваженого підходу до нормативного регулювання розрахунків за ПДВ [12].

Л. Масіна та О. Гусев зазначають, що при адмініструванні ПДВ виникає багато зловживань, тому що цей податок є бюджетоутворюючим. Автори наголошують на тому, що дотепер існують проблеми, які ускладнюють процес обліку ПДВ. На думку авторів це по-перше достатньо складна форма податкової накладної та податкової декларації, наявність в Плані рахунків додаткових транзитних субрахунків 643 та 644, які достатньо часто заплутують облік, й відсутність детальної інформації про розрахунки за ПДВ у фінансовій звітності. На думку авторів, система облікового відображення ПДВ має бути вдосконалена, що надасть можливості запобігти припущення значних помилок в обліковій практиці [13].

Ю. Швець та А. Мозолевська зазначають, що ПДВ є основою формування дохідної частини державного бюджету і наголошують на важливості вдосконалення адміністрування цього податку. Авторами виділено три ключових питання, вирішення яких дозволить ефективніше управляти надходженням ПДВ до бюджету.

По-перше, автори звертають увагу на недосконалість Податкового кодексу України в частині адміністрування ПДВ. По-друге, автори вважають, що в Україні забагато пільг щодо сплати ПДВ і це робить його неефективним і сприяє поглибленню корупції в бізнесі. По-третє, автори зазначають, що діюча ставка ПДВ зависока і спонукає бізнес до ухиляння від сплати податку.

На думку авторів, Україні слід звернути увагу на досвід адміністрування ПДВ країн Європи, зокрема ліквідувати пільги по ПДВ, запровадити диференціацію ставок податку, домогтися своєчасного відшкодування податкового кредиту, внести зміни до ПКУ в частині модернізації адміністрування ПДВ [14].

А. Соколовська та Л. Райнова зазначають, що ПДВ має податкову та фіскальну ефективність і є найефективнішим податком, який виконує ці функції. Україна не може відмовитися від справляння цього податку, оскільки це суперечить побудові податкової системи країн ЄС. При цьому, підходи до формування і сплати зазначеного податку потребують вдосконалення і оновлення, оскільки ПДВ дотепер перебуває в стані змін і перетворень відповідно до вимог економічного розвитку суспільства [15].

С. Слюсар наголошує на тому, що з усіх податків саме ПДВ є найбільш суперечливим, тому в Україні існує потреба у його вдосконаленні. Одним з головних напрямів вдосконалення цього податку на думку автора є вдосконалення механізму відшкодування податкового кредиту [16].

А. Макаренко та І. Ананьєва звертають увагу на важливість податкового планування на підприємстві. Автори наголошують на важливості здійснення внутрішньогосподарського контролю за розрахунками за ПДВ з метою забезпечення правильності проведення розрахунків та своєчасності подання декларацій. Автори пропонують форми внутрішніх документів підприємства, складання яких, на їх думку, допоможе проведенню ефективного контролю [17].

В. Бачинський та В. Помулева звертають увагу на значні проблеми, які виникають в практиці відображення в обліку податкового кредиту з ПДВ при придбанні товарів. Часта зміна законодавства в частині ПДВ та його фіскальна функція примушують бухгалтерську спільноту шукати шляхи для зменшення податкового навантаження на бізнес. Потребує вдосконалення на думку авторів і методика обліку ПДВ в частині аналітичності. Пропонується використання додаткових субрахунків для відображення окремих випадків податкового кредиту і податкового зобов'язання, а також наголошується на необхідності відокремленого обліку податкового зобов'язання для різних випадків реалізації товарів [18].

Не зважаючи на актуальність та різноманітність досліджень науковців та практиків в частині ПДВ, все ж проблемними залишаються питання особливостей обліку розрахунків з бюджетом, що виникають в практиці вітчизняних підприємств, коли використання загальних правил обліку недостатньо, зокрема неузгодженість правил оподаткування із методикою бухгалтерського обліку, складність розрахунків податкових різниць, інформаційне забезпечення обліку оподаткування, облікове відображення ПДВ в системі рахунків тощо.

Висновки з проведеного дослідження. Отже, проведене дослідження дає змогу сформулювати наступні висновки:

1. Податок на додану вартість – це непрямий податок, який включається до ціни продажу товарів, продукції та послуг і сплачується кінцевим споживачем до державного бюджету.

2. З економічної точки зору податок на додану вартість є податком на споживання, розмір якого визначається доданою вартістю товарів і послуг; з юридичної точки зору – це непрямий податок, який сплачується до зведеного бюджету держави; з бухгалтерської точки зору податок на додану вартість є окремою бухгалтерською категорією.

3. Для цілей бухгалтерського обліку використовується поняття «розрахунки за ПДВ», яке

стосується перерахування сум ПДВ до бюджету або відшкодування сум ПДВ з бюджету, формування податкового зобов'язання та податкового кредиту, відображення в складі кредиторської та/або дебіторської заборгованості на звітну дату.

4. У процесі дослідження нормативно-правової бази регулювання ПДВ виділені рівні регулювання, виявлені переваги та недоліки електронного адміністрування ПДВ.

5. Блокування податкових накладних – це проблема, яку треба вирішувати, оскільки за накопичувальним принципом вона породжує нові ускладнення: неможливість отримання контрагентами податкового кредиту; подальше блокування вхідних і вихідних ПН; ризик анулювання ліцензії компанії унаслідок потрапляння до переліку ризикових; створення підстав для перевірки з боку податківців. Для отримання потрібного результату доцільно дотримуватися всіх норм податкового законодавства та залучати фахівців в питання оподаткування [19].

6. Потребує удосконалення фінансова звітність підприємства в частині розрахунків за ПДВ. Враховуючи важливість зазначеного податку, контрагенту бажано отримати інформацію про стан розрахунків партнера за ПДВ. Для цього бажано ввести додаткові статті до ф. № 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)», а саме в активі «Податковий кредит з ПДВ», в пасиві «Податкові зобов'язання з ПДВ». Це надасть можливість користувачу фінансової звітності проаналізувати стан розрахунків партнера за ПДВ і прийняти вірне управлінське рішення під час укладання контракту [20].

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Лега О.В. Облік розрахунків за податками та платежами: систематизація поглядів. *Бухгалтерський облік, аналіз та аудит*. 2021. Вип. 54. С. 259–266. DOI: <https://doi.org/10.32843/infrastruct54-41> (дата звернення: 27.01.2024).
2. Доходи держбюджету України. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/gov/income/> (дата звернення: 27.01.2024).
3. Податковий кодекс України від 01 лип. 2015 р. № 2755-17. (Зі змінами станом на 1.08.2021 р.). *Верховна Рада України*. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>. (дата звернення: 27.01.2024).
4. Топ-5 причин блокування податкових накладних URL: <https://prikhodko.com.ua/my-i-zmi/my-i-zmi/stattya/top-5-prychyn-blokuvannya-podatkovyh-nakladnyh/> (дата звернення: 27.01.2024).
5. Южаніна Ніна. Телеграм-канал. URL: <https://t.me/pinayuzhanina/780> (дата звернення 27.01.2024).3
6. Бобрик Н. Безумовна реєстрація: які ПН/ПК під неї потрапляють. *Все про бухгалтерський облік*. 2023. № 92. С. 13–14.
7. Бобрик Н. Статус ризикового платника ПДВ: як він виникає і чим загрожує. *Все про бухгалтерський облік*. 2023. № 92. С. 4–5.

8. Нові правила у блокуванні податкових накладних – причини та як уникнути. URL: https://biz.ligazakon.net/analitycs/222139_nov-pravila-u-blokuvann-podatkovikh-nakladnikh--prichini-ta-yak-uniknuti (дата звернення: 27.01.2024).

9. Шульга Т.М., Зима В.О. Податок на додану вартість : зміст та адміністрування. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 6. С. 420–422. URL: http://www.lsej.org.ua/6_2023/98.pdf (дата звернення: 27.01.2024).

10. Волчанська, Л., Юшковський, Д. (2023). Податковий аспект організації обліку та аудиту податку на додану вартість. *Економіка та суспільство*. 2023. Вип. 55. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-55-10> (дата звернення: 27.01.2024).

11. Фоміна О.В. Облікове забезпечення управління розрахунками з бюджетом за ПДВ. *Ефективна економіка*. 2018. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/9_2018/5.pdf (дата звернення 27.01.2024).

12. Подоляничук О.А. Податок на додану вартість: сутність та стан первинного обліку. *Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2017. № 1. С. 82–102. URL: <http://repository.vsau.org/getfile.php/13017.pdf> (дата звернення: 27.01.2024).

13. Масіна Л.О., Гусев А.О. Облік податку на додану вартість на підприємстві: поточний стан та шляхи реформування. *Ринкова економіка: сучасна теорія і практика управління*. 2021. Том 20. Вип. 2 (48). С. 169–183.

14. Швець Ю.О., Мозолецька А. І. ПДВ в Україні: проблеми стягнення та перспективи впровадження закордонного досвіду. *Економіка та управління національним господарством*. 2019. Вип. 47-1. С. 101–106. URL: http://bses.in.ua/journals/2019/47_1_2019/20.pdf (дата звернення: 27.01.2024).

15. Соколовська А.М., Райнова Л.Б. Податок на додану вартість: підходи до реформування в Україні та Єврозоюзі. *Економіка та держава*. 2020. № 8. С. 43–48. URL: http://www.economy.in.ua/pdf/8_2020/9.pdf (дата звернення: 27.01.2024).

16. Слюсар С. Т. Податок на додану вартість та його місце в системі непрямих податків. *Фінанси. Грошовий обіг. Кредит*. 2021. Вип. 51. С. 136–140. URL: http://ehsupir.uhsp.edu.ua/bitstream/handle/8989898989/6089/Slusar_Podatok_na_dodanu_vartist.pdf?sequence=1&isAllowed=y (дата звернення: 27.01.2024).

17. Макаренко А.П., Ананьєва І.В. Удосконалення оподаткування, обліку, податкової звітності і контролю податку на додану вартість та заходи щодо поліпшення його податкового планування на підприємстві. *Агросвіт*. 2021. № 4. С. 31–38. URL: <http://www.agrosvit.info/?op=1&z=3541&i=3> (дата звернення: 27.01.2024).

18. Бачинський В.І., Помулева В.М. Актуальні аспекти обліку ПДВ при придбанні товарів. *Інноваційна економіка*. 2020. № 3–4 (83). С. 175–181.

19. Лега О., Яловега Л., Прийдак Т. Блокування податкових накладних: причини та наслідки. *Бухгалтерський облік, контроль та аналіз в умовах інституційних змін: Збірник наукових праць VI Всеукраїнської науково-практичної конференції*. м. Полтава, 26 жовтня 2023 р. Пол-

тава, 2023. С. 248–251. URL: <https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/16193/1/zbirnyk-tez-17-11-23-55-56.pdf> (дата звернення: 27.01.2024).

20. Ермолаєва М.В., Скиданенко Ю.Д., Трушина А.Ю. Річний фінансовий звіт підприємства: вплив міжнародних стандартів на його зміст і форму. *Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства*. 2017. Вип. 185 «Економічні науки». С. 200–215. URL: <https://repo.btu.kharkov.ua/handle/123456789/15988> (дата звернення: 27.01.2024).

REFERENCES:

1. Leha O.V. (2021) *Oblik rozrakhunkiv za podatkami ta platezhamy: systematyzatsiia pohliadiv [Accounting of settlements on taxes and payments: systematisation of views]*. *Bukhhalterskyi oblik, analiz ta audit – Accounting, analysis and audit*. Issue 54, pp. 259–266. DOI: <https://doi.org/10.32843/infrastructure54-41> (accessed January 27, 2024).

2. Dokhody derzhbiudzhetu Ukrainy [Revenues of the state budget of Ukraine]. Available at: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/gov/income/> (accessed January 27, 2024).

3. Verkhovna Rada of Ukraine. *Podatkovi kodeks Ukrainy vid 01 lyp. 2015 r. № 2755-17 [The Tax Code of Ukraine of 01 July. 2015 No. 2755-17]*. Available at: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>. (accessed January 27, 2024).

4. Top-5 prychn blokuvannia podatkovykh nakladnykh [Top 5 reasons for blocking tax invoices] Available at: <https://prikhodko.com.ua/my-i-zmi/my-i-zmi/stattya/top-5-prychyn-blokuvannya-podatkovykh-nakladnykh/> (accessed January 27, 2024).

5. Yuzhanina Nina. *Telehram-kanal – Telegram channel*. Available at: <https://t.me/ninayuzhanina/780> (accessed January 27, 2024).

6. Bobryk N. (2023) *Bezumovna reiestratsiia: yaki PN/RK pid nei potrapliaiut [Unconditional registration: which TI / SA fall under it]*. *Vse pro bukhhalterskyi oblik – All about accounting*. Vol. 92, pp. 13–14.

7. Bobryk N. (2023) *Status ryzykovoho platnyka PDV: yak vin vynykaie i chym zahrozhuie [The status of a risky VAT payer: how it arises and what it threatens]*. *Vse pro bukhhalterskyi oblik – All about accounting*. Vol. 92, pp. 4–5.

8. *Novi pravyla u blokuvanni podatkovykh nakladnykh – prychny ta yak unyknyty [New rules for blocking tax invoices – reasons and how to avoid them]*. Available at: https://biz.ligazakon.net/analitycs/222139_nov-pravila-u-blokuvann-podatkovikh-nakladnikh--prichini-ta-yak-uniknuti (accessed January 27, 2024).

9. Shulha T.M., Zyma V.O. (2023) *Podatok na dodanu vartist : zmist ta administruvannia [Value added tax: content and administration]*. *Yurydychnyi naukovyi elektronnyi zhurnal – Legal scientific electronic journal*. Vol 6, pp. 420–422. Available at: http://www.lsej.org.ua/6_2023/98.pdf (accessed January 27, 2024).

10. Volchanska, L., Yushkovskiy, D. (2023). *Podatkovi aspekt orhanizatsii obliku ta audytu podatku na dodanu vartist [Tax aspect of the organisation of accounting and audit of value added tax]*. *Ekonomika*

ta suspilstvo – *Economy and Society*. 2023. Issue 55. Available at: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-55-10> (accessed January 27, 2024).

11. Fomina O.V. (2018) Oblikove zabezpechenia upravlinnia rozrakhunkamy z biudzhetom za PDV [Accounting support for managing settlements with the budget for VAT]. *Efektivna ekonomika – Effective economy*. Available at: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/9_2018/5.pdf (accessed January 27, 2024).

12. Podolianchuk O.A. (2017) Podatok na dodanu vartist: sutnist ta stan pervynnoho obliku [Value added tax: the essence and state of primary accounting]. *Ekonomika. Finansy. Menedzhment: aktualni pytannia nauky i praktyky – Economics. Finance. Management: topical issues of science and practice*. Vol. 1, pp. 82–102. Available at: <http://repository.vsau.org/getfile.php/13017.pdf> (accessed January 27, 2024).

13. Masina L.O., Husiev A.O. (2021) Oblik podatku na dodanu vartist na pidpriemstvi: potochnyi stan ta shliakhy reformuvannia [Accounting for value added tax at the enterprise: current state and ways of reforming]. *Rynkova ekonomika: suchasna teoriia i praktyka upravlinnia – Market economy: modern theory and practice of management*. Tom 20, vol. 2 (48), pp. 169–183.

14. Shvets Yu.O., Mozolevska A.I. (2019) PDV v Ukraini: problemy stiahnennia ta perspektyvy vprovadzhennia zakordonnoho dosvidu [VAT in Ukraine: problems of collection and prospects for the implementation of foreign experience]. *Ekonomika ta upravlinnia natsionalnym hospodarstvom – Economics and management of the national economy*. Vol. 47-1, pp. 101–106. Available at: http://bses.in.ua/journals/2019/47_1_2019/20.pdf (accessed January 27, 2024).

15. Sokolovska A.M., Rainova L.B. (2020) Podatok na dodanu vartist: pidkhody do reformuvannia v Ukraini ta Yevrosoiuzi [Value Added Tax: Approaches to Reform in Ukraine and the European Union]. *Ekonomika ta derzhava – Economy and State*. Vol. 8, pp. 43–48.

16. Sliusar S.T. (2021) Podatok na dodanu vartist ta yoho mistse v systemi nepriamykh podatkov [Value added tax and its place in the system of indirect taxes]. Available at: http://ehsupir.uhsp.edu.ua/bitstream/handle/8989898989/6089/Slusar_Podatok_na_dodanu_vartist.pdf?sequence=1&isAllowed=y (accessed January 27, 2024).

17. Makarenko A.P., Ananieva I.V. (2021) Udoskonalennia opodatkuvannia, obliku, podatkovoi zvitnosti i kontroliu podatku na dodanu vartist ta zakhody shchodo polipshennia yoho podatkovoho planuvannia na pidpriemstvi [Improvement of taxation, accounting, tax reporting and control of value added tax and measures to improve its tax planning at the enterprise]. *Ahrosvit – Agrosvit*. Vol. 4, pp. 31–38. Available at: <http://www.agrosvit.info/?op=1&z=3541&i=3> (accessed January 27, 2024).

18. Bachynskyi V.I., Pomulieva V.M. (2020) Aktualni aspekty obliku PDV pry prydbanni tovariv [Actual aspects of VAT accounting when purchasing goods]. *Innovatsiina ekonomika – Innovative economy*. Vol. 3–4 (83), pp. 175–181.

19. Leha O., Yaloveha L., Pryidak T. (2023) Blokuвання податкових накладних: причyny та наслідky [Blocking of tax invoices: causes and consequences]. *Bukhhalterskyi oblik, kontrol ta analiz v umovakh instytutsiinykh zmin: Zbirnyk naukovykh prats VI Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi konferentsii. Poltava* (26 October, 2023). (in Ukrainian)

20. Yermolaieva M.V., Skydanenko Yu.D., Trushyna A.Yu. (2017) Rychnyi finansovy zvit pidpriemstva: vplyv mizhnarodnykh standartiv na yoho zmist i formu [Annual financial report of the enterprise: the impact of international standards on its content and form]. *Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho tekhnichnoho universytetu silskoho hospodarstva – Bulletin of Kharkiv National Technical University of Agriculture*. Vol. 185, pp. 200–215. Available at: <https://repo.btu.kharkov.ua/handle/123456789/15988> (accessed January 27, 2024).